

AKTIVNĚ A UDRŽITELNĚ V KRAJI POD ŠUMAVOU

Občanské sdružení „CHANCE IN NATURE - LOCAL ACTION GROUP“
Projekt „Aktivně a udržitelně v Kraji pod Šumavou“
Registrační číslo CZ.1.07/3.1.00/37.0157

Studijní materiály vzdělávací akce

Zapojování občanů do veřejného dění a do činnosti MAS

Autor/autoři: Ing. Jaromír Polášek

Datum vydání: 17. 4. 2013

www.chanceinnature.cz

Obsah

Obsah	3
1 Úvod	4
2 Veřejné dění a způsoby zapojení	4
2.1 Přímý způsob zapojení	5
2.2 Nepřímý způsob zapojení	5
2.3 Motivace k zapojení	9
3 Potřeba a její řešení	10
4 Strategické a komunitní plánování	12
5 Možnosti zapojení do MAS	13
5.1 Základní principy metody LEADER	13
5.2 Základní prvky místní akční skupiny	15
5.3 Typový příklad CHANCE IN NATURE	17
6 Seznam zkratk	19
7 Použitá literatura	19

1 ÚVOD

Studijní materiál „Zapojování občanů do veřejného dění a do činnosti MAS“ byl sestaven v rámci projektu „Aktivně a udržitelně v Kraji pod Šumavou“ s registračním číslem CZ.1.07/3.1.00/37.0157. Cílem materiálu je seznámit čtenáře se základními informacemi o možnostech zapojení do veřejného života, práci s nápadem a potřebou a způsobem řešení této potřeby.

Člověk je tvorem společenským, který se pohybuje v prostoru ostatních lidí a působí na celé prostředí svými činy. Cílem tohoto materiálu je pomoci nalézt vhodnou úroveň pro zapojení do veřejného života a rozvíjet tak dále občanskou společnost v ČR

2 VEŘEJNÉ DĚNÍ A ZPŮSOBY ZAPOJENÍ

Došel jsem k závěru, že **politika** je příliš vážná věc, než aby mohla být přenechána jen **politikům**.
--Charles de Gaulle

Politika (z řeckého polis – město, politiké techné – správa obce) je mnohoznačný pojem obvykle označující proces a metodu rozhodování určité skupiny lidí s pluralitními zájmy a názory. Věda zabývající se politikou se nazývá politologie. Politika je sférou, v níž je přítomné neustálé napětí mezi „vládnoucí“ (politika shora) a „emancipační“ (politika zdola) politikou.

Veřejné dění je prostor, kde se potkávají mnohdy opačné názory a dochází s cílem nalézt většinou vhodné řešení. Každý občan v demokratické společnosti má právo se veřejného dění zúčastnit a spolurozhodovat o budoucnosti svého okolí.

Z hlediska možnosti zapojení je možné definovat pět úrovní veřejného dění:

- Místní – jedná se o území čtvrti, místní části obce, případně obce či města. Ve veřejném prostoru působí zejména obecní/městská zastupitelstva, místní spolky, osadní výbory atd.
- Regionální – jedná se o území více obcí například v rámci obcí s rozšířenou působností, uspořádaných do mikroregionů, svazků obcí, případně místních akčních skupin
- Krajská – území je vymezeno zejména Zákonem o krajích / krajském zřízení a operují na něm nejen krajská zastupitelstva, Regionální Rady, krajské agentury ale i neziskové organizace s krajskou působností
- Národní – území České republiky, v rámci kterého do veřejného dění zasahují obě komory Parlamentu ČR, vláda ČR, zřizované fondy a agentury s celostátní působností, zastřešující organizace a neziskové organizace s celostátní působností
- Evropská – území může být definováno geograficky, nicméně pro účely zasahování do veřejného dění je uvažováno pouze s území působnosti Evropské Unie a jejích orgánů a další zastřešující nadnárodní organizace

Veřejnost je v dikci moderní filozofie a sociologie **skupinou, která se zajímá o veřejné dění** (politické, ekonomické, sociální, kulturní atd..) a **řízení státu a usiluje o vliv na správu věcí veřejných**, a to zpravidla prostřednictvím masových médií.

Mezi její základní funkce patří funkce politické a sociální kontroly a funkce legitimizace (o veřejnost jeví zájem subjekty, jež pro svou legitimizaci potřebují podporu veřejného mínění). Způsob možného zapojení veřejnosti je definován zákonnými normami a lze jej dělit na základní způsoby zapojení.

2.1 Přímý způsob zapojení

- Účast ve volbách jako kandidát nebo hlasující
- Účast ve volbách jako hlasující

Na oba stupně zapojení se vztahují volební zákony. Za volební zákony se v České republice považují zákon o volbách do Parlamentu České republiky, zákon o volbách do zastupitelstev v obcích, zákon o volbách do zastupitelstev krajů a zákon o volbách do Evropského parlamentu.

Ústavní zásady volebního práva

Všeobecnost – stanovuje, že právo volit mají všichni zletilí občané ČR bez jakýchkoliv omezení týkajících se rasy, barvy pleti, příslušnosti k národu nebo k národnosti, jazyka, pohlaví, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, sociálního původu, majetku, rodu nebo jiného postavení.

Rovnost – princip, podle kterého má každý volič jeden hlas a váha všech hlasů je stejná. Toto pravidlo se promítá do praktické konstrukce volebního systému, kdy je vyžadováno, aby jednoho poslance volil stejný nebo téměř stejný počet voličů.

Přímost – volba je prováděna přímo voličem. Právo volit nesmí být žádným způsobem převedeno na jinou osobu. V některých zemích je možné volit v zastoupení (Belgie, Francie, Nizozemsko), kde zastupující volič učiní konkrétní krok, ke kterému je pověřen. V České republice toto možné není.

Tajné hlasování – tato zásada znamená, že nesmí být možné spojit voliče s odevzdaným hlasem.

2.2 Nepřímý způsob zapojení

A. Účast na jednáních zastupitelstva

Právo účasti na jednáních zastupitelstva obce je dána zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), kde § 93 odst. 3 definuje, že zasedání zastupitelstva obce je veřejné. Zastupitelstvo obce je povinno vydat jednací řád, v němž stanoví podrobnosti o jednání zastupitelstva obce (§ 96 obecního zřízení). Jednací řád je typický vnitřní předpis, jehož obsah musí respektovat příslušná ustanovení obecního zřízení. Protizákonný tak bude jednací řád, který by např. zavedl

odlišné kvórum pro přijímání usnesení zastupitelstva, anebo by stanovil, že zasedání zastupitelstva obce je neveřejné, apod.

Zákon o obcích ukládá povinnost pořídit o průběhu zasedání zastupitelstva obce zápis, který popisuje starosta nebo místostarosta a určení ověřovatelé (tedy minimálně dva). Chybějící podpis některé z uvedených osob však nezpůsobuje neplatnost přijatých usnesení zastupitelstva. V zápise se vždy uvede počet přítomných členů zastupitelstva obce, schválený pořad jednání zastupitelstva obce, průběh a výsledek hlasování a přijatá usnesení. Zápis, který je nutno pořídit do 10 dnů po skončení zasedání, musí být uložen na obecním úřadu k nahlédnutí. (Usnesení jsou přijata již okamžikem schválení konkrétního bodu na zasedání zastupitelstva obce, bez ohledu na to, kdy bude skutečně pořízen zápis.) Do zápisu mají právo nahlédnout všichni, kterým zákon o obcích přiznává práva občanů obce starších 18 let. O námitkách člena zastupitelstva obce proti zápisu rozhodne nejbližší zasedání zastupitelstva obce.

Obdobně se postupuje i v případě na vyšších úrovních veřejného dění (zejména na krajské úrovni).

B. Účast ve spolcích a jejich podpora

Někdy je výhodné se při prosazování vlastních zájmů spojit s dalšími občany, kteří mají stejné názory či zájmy. Výsledkem takového účelového či zájmového spojení může být vznik občanského sdružení.

Podle zákona o sdružování občanů mají občané právo svobodně se sdružovat a k výkonu tohoto práva není třeba povolení státního orgánu (je třeba pouze registrace). Občané tak mohou zakládat spolky, společnosti, svazy, hnutí, kluby a jiná občanská sdružení, jakož i odborové organizace a sdružovat se v nich.

Občanské sdružení je nejčastější právní formou neziskové organizace v ČR. Mezi další formy patří obecně prospěšná společnost, nadace či nadační fond.

Důvodem pro založení občanského sdružení může být například to, že.:

- Je výhodné být spojen s lidmi, kteří sledují stejný cíl. Hlas takto vytvořené skupiny může obecně mít (i když to tak nemusí být vždy) větší váhu než hlas jednotlivce.
- Občanské sdružení se například mohou za určitých podmínek stát účastníky správního řízení, v němž se rozhoduje o velkých investičních projektech.
- Občanské sdružení je osvobozeno od některých správních poplatků. Toto osvobození je stanoveno v zákoně č. 634/2004 Sb. o správních poplatcích. Zákon nestanovuje osvobození občanských sdružení paušálně, ale v Sazebníku, který je přílohou zákona, u jednotlivých položek: pol. 3 (pořízení kopie úředních dokumentů), pol. 4 (ověření úředních dokumentů), pol. 5 (ověření podpisu), pol. 119 (výpis z katastru nemovitostí, kopie katastrální mapy apod.). pol. 120 (podání návrhu na zahájení řízení o povolení vkladu do katastru nemovitostí apod.).
- Nezanedbatelnou výhodou je také skutečnost, že občanské sdružení má šanci získat granty na podporu své činnosti, a to jak od soukromých dárců tak od nadací, mezinárodních institucí či českých ministerstev.

Založení o. s. upravuje zákon o sdružování občanů č. 83/1990 Sb. V podstatě jediné, čeho je zapotřebí k založení občanského sdružení, je vytvoření přípravného výboru skládajícího se nejméně ze tří lidí, z nichž alespoň jeden je starší 18 let, a sepsání stanov.

C. Účast na akcích

Každý občan ČR má právo se pokojně shromažďovat, způsob upravují následující právní předpisy:

1. usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Podle čl. 19 mají občané ČR zaručeno právo pokojně se shromažďovat. Toto právo lze omezit zákonem v případech shromáždění na veřejných místech, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu práv a svobod druhých, ochranu veřejného pořádku, zdraví, mravnosti, majetku nebo pro bezpečnost státu. Shromáždění však nesmí být podmíněno povolením orgánu veřejné správy.

2. zákon č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů.

Podle § 1 odst. 2 zákona slouží výkon tohoto práva občanům k využívání svobody projevu a dalších ústavních práv a svobod, k výměně informací a názorů a k účasti na řešení veřejných a jiných společných záležitostí vyjádřením postojů a stanovisek. Za shromáždění se považují i pouliční průvody a manifestace, naopak za shromáždění se nepovažují shromáždění osob související s činností státních orgánů upravená jinými právními předpisy, shromáždění související s poskytováním služeb a jiná shromáždění, která neslouží k základnímu účelu zajištění práva občanů na shromažďování. Ke shromáždění není třeba předchozího povolení státního orgánu, jsou však zakázána shromáždění v okruhu 100m od budov zákonodárných sborů nebo od míst, kde tyto sbory jednají. V souladu s ustanovením § 3 zákona může shromáždění svolat občan starší 18 let nebo právnická osoba se sídlem na území České republiky, anebo skupina osob. Podle § 3 a 5 zákona musí být shromáždění oznamována příslušným úřadům alespoň 5 dnů a maximálně 6 měsíců přede dnem konání (obecní úřad; pověřený obecní úřad; krajský úřad; Ministerstvo vnitra ČR) s výjimkou shromáždění pořádaných právními osobami přístupných jen jejich členům či pracovníkům a jmenovitě pozvaným hostům, shromáždění pořádaných církvemi nebo náboženskými společnostmi v kostele nebo v jiné modlitebně, procesí, poutí a jiných průvodů a shromáždění sloužících k projevům náboženského vyznání, shromáždění konaných v obydlích občanů a shromáždění jmenovitě pozvaných osob v uzavřených prostorách. Úřad může s ohledem na místní podmínky nebo na veřejný pořádek navrhnout svolavatel, aby se shromáždění konalo na jiném místě nebo v jinou dobu. Může také shromáždění zakázat, jestliže jeho účel směřuje k popírání nebo omezování osobních, politických nebo jiných práv občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské

vyznání a sociální postavení nebo k rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti z těchto důvodů, případně k násilí, hrubé neslušnosti a porušování ústavy a zákonů.

D. Petice, podněty stížnosti

Právní předpisy upravující petiční právo občanů:

1. usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Podle čl. 18 je zaručeno právo každého občana ČR, aby se sám nebo s jinými ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu mohl obracet na státní orgány a orgány územní samosprávy s žádostmi, návrhy a stížnostmi.

2. zákon č. 85/1990 Sb., o právu petičním, ve znění pozdějších předpisů.

Podle zákona má každý právo sám nebo společně s jinými obracet se na státní orgány se žádostmi, návrhy a stížnostmi ve věcech veřejného nebo jiného společného zájmu, které patří do působnosti těchto orgánů. Právnícké osoby mohou toto právo vykonávat, je-li to v souladu s cíli jejich činnosti. Peticemi se nesmí zasahovat do nezávislosti soudů, ani se jimi nesmí vyzývat k porušování ústavy a zákonů, popírání nebo omezování osobních, politických nebo jiných práv občanů pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení, nebo k rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti z těchto důvodů, anebo k násilí nebo hrubé neslušnosti.

Ve výkonu petičního práva nesmí být nikomu bráněno a naopak, výkon tohoto práva nesmí být nikomu na újmu. K sestavení petice, opatření podpisů občanů pod ni, doručení petice státnímu orgánu a jednání s ním mohou občané vytvořit petiční výbor, který není právníckou osobou. Jeho členové jsou povinni určit osobu starší 18 let, která je bude zastupovat ve styku se státními orgány. Občan nebo petiční výbor mohou každým způsobem, který neodporuje zákonu, vyzývat občany, aby petici svým podpisem podpořili. K podpisu pod petici občan uvede své jméno, příjmení a bydliště. Musí mu být umožněno, aby se s obsahem petice před podpisem řádně seznámil. K podpisu nesmí být žádným způsobem nucen. Pokud podpisové archy neobsahují text petice, musí být označeny tak, aby bylo zřejmé, jaká petice má být podpisy podpořena. Dále na nich musí být uvedeno jméno, příjmení a bydliště toho, kdo petici sestavil, nebo jméno, příjmení a bydliště toho, kdo je oprávněn členy petičního výboru v této věci zastupovat.

Petice a podpisové archy mohou být vystaveny též na místech přístupných veřejnosti. K tomu není třeba povolení státního orgánu, nesmí však dojít k omezení provozu motorových a jiných vozidel a k rušení veřejného pořádku. Petice musí být písemná a musí být pod ní uvedeno jméno, příjmení a bydliště toho, kdo ji podává; podává-li petici petiční výbor, uvedou se jména, příjmení a bydliště

všech členů výboru a jméno, příjmení a bydliště toho, kdo je oprávněn členy výboru v této věci zastupovat.

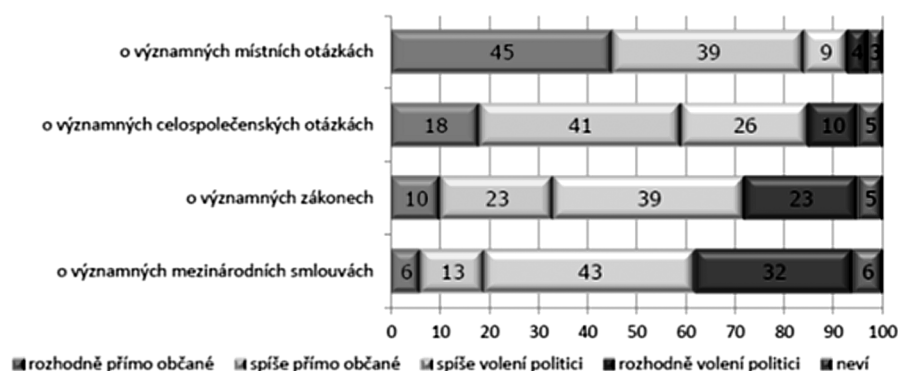
Státní orgán, jemuž je petice adresována, je povinen ji přijmout. Nepatří-li věc do jeho působnosti, petici do 5 dnů postoupí příslušnému státnímu orgánu a uvědomí o tom toho, kdo petici podal. Státní orgán, který petici přijal, je povinen její obsah posoudit a do 30 dnů písemně odpovědět tomu, kdo ji podal anebo tomu, kdo zastupuje členy petičního výboru. V odpovědi uvede stanovisko k obsahu petice a způsob jejího vyřízení.

Stav zapojení obyvatel ČR do veřejného dění

Podle výzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění (CVVM) z února 2013, který se zabýval možnostmi občanů ovlivňovat veřejné dění, odpovědělo téměř 2/3 lidí, že se mohou vyjadřovat k problémům společnosti. Více než polovina respondentů však nevidí možnost ovlivnit řešení problémů ve své obci a pouze 10 % odpovědělo, že mají možnost ovlivnit řešení problémů ve státě.

Další výzkum CVVM rovněž z února 2013 řešil i kdo by měl rozhodovat v jednotlivých otázkách – viz. graf č. 1

Graf č. 1: Kdo by měl rozhodovat v jednotlivých otázkách? (v %)

Zdroj: <http://cvvm.soc.cas.cz>

2.3 Motivace k zapojení

Důvody pro zapojení se do veřejného dění jsou velmi subjektivní a zároveň reagují na úroveň veřejného dění, např.:

- Snaha „něco“ změnit – vnitřní motivace po změně vyvolaná nespokojeností se současným stavem
- Dosáhnout lepší situace pro:
  - Mě
  - Rodinu
  - Čtvrť / místní část

- Obec, region, kraj, a další úrovně veřejného prostoru
- Negativní cíle (zviditelnit se, znepříjemnit život sousedovi) – tato motivace bohužel velmi často znamená destruktivní přístup k veřejnému prostoru s tím, že pokud tyto cíle převládnou, je velmi obtížné hledat konstruktivní řešení problémů.

3 POTŘEBA A JEJÍ ŘEŠENÍ

Potřeba je v ekonomii a psychologii subjektivně pociťovaný nedostatek něčeho nezbytného. Nemožnost dosažení této potřeby se nazývá frustrace, při dlouhodobém nenaplnění potřeby pak nastupuje deprivace.

Základní rozdělení potřeb dle druhu

- **Základní potřeby** – jsou to nevyhnutelné potřeby, věci bez kterých člověk není schopen přežít (jídlo, spánek apod.) Patří sem fyziologické potřeby, ale také i ty, které vyplývají z člověka jako z jedince a součásti společnosti (uspokojení z práce, sounáležitost s ostatními lidmi).
- **Vyšší potřeby** – není tolik nezbytné je uspokojovat, lze je odložit. Patří sem dary či dovolené.
- **Nahodilé potřeby** – jsou to potřeby, jejichž příčinou je určitý impulz (například kupujícího upoutá vůně čerstvého pečiva nebo zajímavá věc).
- **Uměle vyvolané potřeby** – zde hraje roli reklama a móda; lidé kupují věci, které jinak nepotřebují a nebyli by nuceni je koupit.

Pro další práci s potřebou je nutné zvolit důležitost potřeby, tedy výši nutnosti naplnit tuto potřebu od nejdůležitější po nejméně důležitou. Po tomto seřazení tak **získáváme priority potřeb**.

Priority potřeb jsou důležité pro další práci s potřebou, tedy ve stanovení způsobu naplnění této potřeby s tím, že vyšší uspokojení nám přináší naplnění potřeby s vyšší prioritou.

Prioritu tedy chápeme jako **důležitost potřeby** v čase a místě. Pohled na potřeby se liší a i jedinec může potřeby vnímat z různých úhlů pohledu. Zároveň existují různé nároky na splnění potřeb – naplnění potřeb.

Potřeby a jejich priority v rámci řešeného tématu jsou základním prvkem strategických dokumentů – odpovídají na „poptávku“ v daném regionu a musí zahrnovat různé úhly pohledu zúčastněných aktérů. Jiný přístup k problému má starosta obce, jiný podnikatel nebo nezisková organizace.

Při řešení potřeb je nutné odpovědět na základní otázky:

- PROČ? – tzn. důvod vzniku potřeby
- CO? – jak lze definovat tuto potřebu v objemu a množství
- KDO? – kdo by mohl tuto potřebu naplnit, případně kdo je hlavním nositelem této potřeby
- KDY? – kdy může být naplněna, případně kdy bude nejvíce tato potřeba aktuální
- ZA KOLIK? – kolik finančních prostředků je nezbytné k uspokojení potřeby

Převedení potřeby do záměru

Pokud dokážeme na výše uvedené otázky odpovědět, jsme schopni potřebu převést do záměru, tedy do základního rámce pro sestavení projektu, který uspokojuje potřebu. Tyto záměry jsou na začátku většinou obecnější (například nelze přesně odpovědět na otázku Za kolik?, neboť není zpracovaná projektová dokumentace), nicméně další práce se záměrem postupně zpřesňuje a doplňuje. Záměry sebrané v rámci projednávání se stávají součástí projektového zásobníku, ze kterého se sestavují plány území obce/kraje....

Příklad listu projektového záměru

Název záměru:	
Místo Realizace:	Řešená oblast:
Potřebnost záměru:	
Popis záměru:	
Předpokládané náklady:	
Žadatel - předkladatel projektu	
Cílová skupina:	
POZN.:	

4 STRATEGICKÉ A KOMUNITNÍ PLÁNOVÁNÍ

Plánování vychází z potřeb a respektuje úroveň veřejného prostoru.

A. Územní plánování

Územní plánování je nástroj státní správy pro racionální rozvoj určitého území. Vychází zejména ze zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu.

Hlavní úkoly územního plánování jsou:

- vytvářet v území podmínky pro udržitelný rozvoj, tj. komplexní řešení problémů životního prostředí, sociálních a hospodářských problémů ve vzájemných souvislostech
- zajišťovat ochranu přírodních, civilizačních a kulturních hodnot území
- vymezovat veřejný zájem na využití území
- racionální uspořádání území a pro hospodárné vymezování stavebních pozemků
- stanovení podmínek pro umisťování a prostorové uspořádání staveb a opatření na pozemcích
- územní prevence katastrof
- územní podmínky pro odstraňování důsledků náhlých hospodářských změn s možnými negativními vlivy na sociální a zdravotní podmínky života obyvatel, sociální soudržnost a smír
- prosazovat ochranu nezastavitelného území a nezastavitelných pozemků v zastavěném území
- určovat nutné asanační, rekonstrukční a rekultivační zásahy do území
- zajišťovat ochranu přírodních stanovišť a stanovišť druhů
- zajišťovat ochranu území podle zvláštních právních předpisů, před negativními vlivy a řešit kompenzaci v případech prokázaného veřejného zájmu

B. Komunitní plánování

Komunitního plánování je metoda, prostřednictvím níž plánujeme např. rozvoj služeb na daném území v určitém čase. Komunitního plánování se účastní uživatelé, poskytovatelé služeb a zadavatelé. Řízení procesů je tudíž závislé na jejich spolupráci a umění shody.

Metoda je inovativní tím, že v sobě integruje manažerský přístup, z komerční sféry s psychologickými, sociologickými a psychoterapeutickými přístupy, které se využívají v zejména sociálních službách a je funkční pouze při propojení obou přístupů .

Včasným plánováním adekvátních programů, projektů a služeb, s propojováním spolupráce zadavatelů, zaměstnavatelů, poskytovatelů a uživatelů, můžeme prostřednictvím této metody nalézt nová řešení, které vychází přímo z komunity (báze partnerství) a reagovat tak lépe na znalosti místních potřeb.

Z pohledu managementu je komunitní plánování proces tvorby a udržování prostředí, ve kterém jed-

notlivci pracují společně ve skupinách a účinně dosahují vybraných cílů. Komunitní plánování vychází z obecné funkce plánování tak, jak ho definuje teorie managementu. Má stejné funkce i charakter. Obecně je charakter plánování směřován do budoucnosti. Určuje, čeho má být dosaženo a jak. V podstatě zahrnuje plánovací funkce a manažerské aktivity, zaměřené na stanovení budoucích cílů a vhodných prostředků pro jejich dosažení. Výsledkem plánovací funkce je plán, tj. psaný dokument, specifikující akce, které musí organizace uskutečnit pro rozvoj komunity.

Komunitní plánování je přístup – říká co, a proces – říká jak, pracovat s komunitou v daném místě při řešení jejích potřeb. Komunitní plánování má konkrétní výstupy, v jasně omezeném čase s konkrétními účastníky. Za jeho přípravu odpovídají manažeři, kteří plán vytváří, za jeho implementaci pak celé komunita společně.

C. Strategické plánování

- a. Místní (plán rozvoje obce/města)
- b. Regionální (plán rozvoje mikroregionu/MAS)
- c. Krajská (plán rozvoje kraje)
- d. Národní (Strategie regionálního rozvoje ČR 2014+)
- e. Evropská (Strategie 2020)

5 MOŽNOSTI ZAPOJENÍ DO MAS

Metoda LEADER je v Evropské unii používána k rozvoji venkovských oblastí již od roku 1991. Klade důraz na zapojení a spolupráci místních aktérů, protože jedině oni dobře znají silné a slabé stránky dané oblasti, tedy její potenciál, a jsou schopni společné problémy také společně řešit. Místní společenství a partnerství občanů, veřejné správy, neziskových organizací a podnikatelů vytvářejí společně organizace zvané místní akční skupiny (MAS, angl. local action group, LAG), které vypracují integrovanou strategii rozvoje území a jsou odpovědné za její provádění. Na podkladě této strategie pak MAS vybírají projekty konečných příjemců, které podpoří v rámci jim svěřené finanční alokace. Díky přímé vazbě podpořených projektů na místní strategii se tak příjemci dotací stávají aktivními partnery, kteří se podílejí na jejím naplňování. Kromě podpory dílčích projektů se MAS snaží realizovat také vlastní projekty, ve kterých figurují jako nositelé a integrují do nich potřeby regionu.

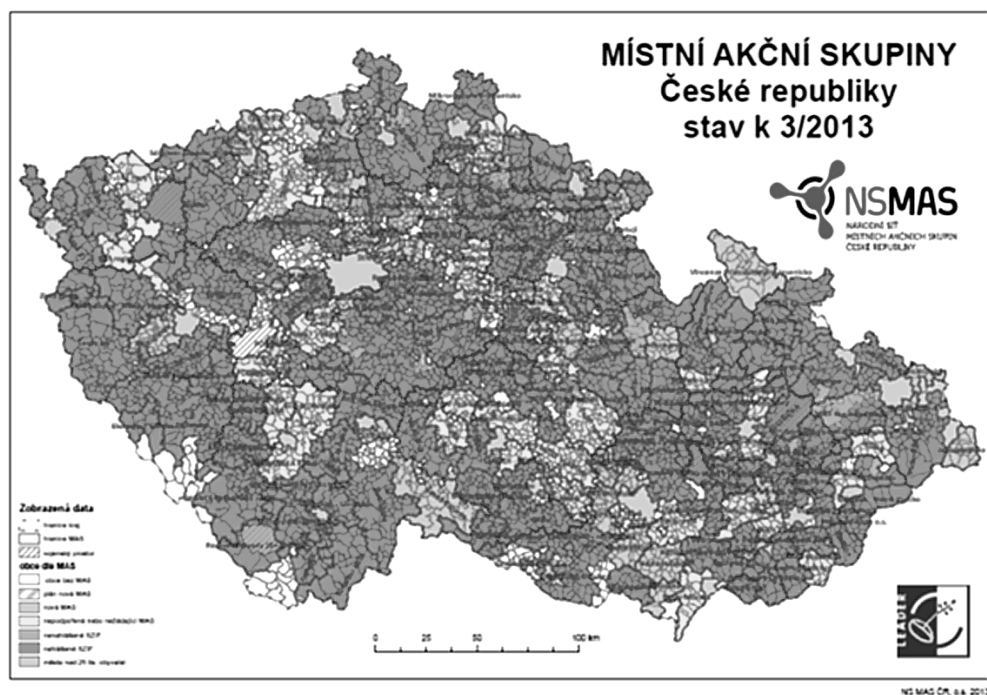
5.1 Základní principy metody LEADER

- existující strategie místního rozvoje
- partnerství mezi veřejnou a soukromou sférou na místní úrovni tvořící místní akční skupinu (MAS)
- přístup „zdola-nahoru“ při přípravě i realizaci strategie
- integrované a multisektorové akce

- inovační přístup
- mezinárodní a národní spolupráce
- vytváření sítí

V rámci EU byla metoda LEADER realizována zpočátku jako iniciativa, od roku 2007 se pak stala plnohodnotnou součástí Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova jako průřezová IV. Osa. Pro víceleté finanční období 2014-2020 se s uplatněním této metody počítá v rámci všech podpůrných fondů EU. Od roku 2003 jsou principy metody LEADER uplatňovány i v České republice, nejdříve pilotně v rámci Programu obnovy venkova Ministerstva pro místní rozvoj ČR, od roku 2004 pak jako samostatný národní program LEADER ČR administrovaný Ministerstvem zemědělství ČR. Od roku 2005 pak také jako součást OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství a ve stávajícím období tvoří metoda LEADER samostatnou IV. Osu Programu rozvoje venkova České republiky (PRV).

Podobné metody, založené na principu místního partnerství, byly využívány také v urbánních oblastech - ať už se jedná o všeobecně rozšířenou Místní agendu 21, která využívá participace veřejnosti na plánování a rozhodování především v otázkách životního prostředí, nicméně jedná se především o komunikační platformu veřejné správy a obyvatel. V rámci systematické podpory rozvoje měst jsou v ČR v rámci Integrovaného operačního programu (IOP) a Regionálních operačních programů několik posledních let využívány tzv. Integrované plány rozvoje měst (IPRM), které ovšem oproti metodě LEADER postrádají participativní složku v podobě komunitního vedení. V neposlední řadě lze zmínit také iniciativu URBAN, která je v současné době zaštiťována programem URBACT, v ČR ovšem není tento program příliš využíván.

5.2 Základní prvky místní akční skupiny

Mezi poznávací znaky, které jsou povinné z hlediska fungování jako místní akční skupina, patří tyto podmínky:

- partnerství mezi veřejným, podnikatelským a neziskovým sektorem vytvářená ze spodu
- na rozhodující úrovni nemají zástupci žádného sektoru či zájmové skupiny nadpoloviční většinu
- kompaktní území venkovského regionu

Mezisektorové partnerství

Místní akční skupiny, tzv. MAS, jsou partnerství zakládaná veřejnými subjekty (obce, dobrovolné svazky obcí, příspěvkové organizace, státní instituce, ...) a zástupci soukromé sféry, kterou lze ještě dále dělit na sektor podnikatelský (osoby samostatně výdělečně činné, zemědělství podnikatelé, obchodní společnosti) a neziskový (občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, farnosti, aktivní jednotlivci, ...). V ideálním případě by tyto tři sektory, tzv. tripartita, měly být v MAS rovnoměrně zastoupené, pro existenci MAS je však v současné době dostačující převaha neziskového a soukromého sektoru nad veřejnými subjekty na rozhodovací úrovni.

Místní akční skupiny lze tedy považovat za multisektorovou platformu, tedy specifickou formu institucionalizovaného veřejno-soukromého partnerství (public-private partnership-PPP). V současné době je zastoupení jednotlivých členů ovlivněno dosavadní činností MAS, pro širší uplatnění MAS jako organizací reprezentujících všechny subjekty působící na venkově postupně probíhá doplnění jejich členské základy i o organizace z dalších odvětví, kde MAS dosud nepůsobily (např. sociální oblast, trh práce, vzdělávací instituce, apod.). Je otázkou přístupu, zda-li MAS sdružují přímo jednotlivé subjekty, nebo pouze zájmové asociace a střešní organizace na místní úrovni (tedy zda-li jsou místní podnikatelé zastoupeni přímo nebo pouze prostřednictvím místně příslušné okresní hospodářské komory, stejně tak zda-li jsou členy MAS přímo jednotlivé obce, nebo jsou-li reprezentovány příslušnými dobrovolnými svazky obcí). Od toho se samozřejmě také odvíjí počet členů MAS.

Otevřenost, transparentnost a rovný přístup

Jedním ze základních principů fungování MAS je jejich otevřenost novým členům. Ti mají možnost do partnerství bez dalších bariér přistupovat, a podílet se tak na spolurozhodování o budoucnosti daného regionu a kontrole činnosti MAS. Členská základna MAS by tak měla být co nejširší a různorodá, rozložení mezi jednotlivé sektory by se mělo blížit třetinovému zastoupení. Dalším způsobem, jak MAS mobilizují vnitřní zdroje místních komunit, je zapojování místních aktérů do různých pracovních skupin, které připravují podklady pro další činnost MAS, nebo sami realizují různé aktivity. To jsou hlavní charakteristiky místního rozvoje způsobem zdola-nahoru. Nicméně členství v MAS není žádnou podmínkou ani překážkou účasti v otevřených výzvách k předkládání žádostí o dotace z realizovaných programů v rámci dané územní strategie.

Velkou výhodou MAS je také jejich transparentnost. Vzhledem k tomu, že MAS jsou tvořeny širokým partnerstvím, které zastupují desítky místních aktérů, podléhají tak veřejné kontrole těchto subjektů, které mají možnost sledovat veškeré procesy uvnitř MAS, volit i odvolávat členy jednotlivých orgánů apod. K průhlednosti také přispívá rychlé a komplexní zveřejňování informací, které je důležité především při výběru projektů k podpoře. Základním předpokladem je proto včasné zveřejňování výzev k předkládání žádostí o dotace a všech podmínek, které musí případný žadatel splnit, včetně seznamu kritérií, podle kterých budou žádosti hodnoceny. K publicitě výzev patří nejen zveřejnění na internetových stránkách MAS, ale i propagační kampaň v místním tisku, obecních zpravodajích, e-mailová rozesílka apod. Po ukončení výzvy MAS zpravidla zveřejňují seznamy přijatých žádostí, včetně výše požadované a přidělené dotace a jejich bodového, v některých případech i slovního hodnocení a jmen hodnotitelů, což v porovnání s centrálně řízenými programy není zdaleka běžnou praxí. Tyto zásady transparentnosti otevírají veškeré rozhodovací procesy a zpřístupňují je veřejnosti.

Členové orgánů zpravidla podepisují čestná prohlášení nebo přímo etický kodex, které je zavazují k dodržování zásad rovného přístupu a vylučují případný střet zájmů. Je evidentní, že v případě malých venkovských regionů se nelze střetu zájmů vyhnout úplně, a proto členové příslušných orgánů, u nichž hrozí riziko střetu zájmů, v dané věci nehlasují, nebo se celkově projednávání daného bodu nezúčastní.

K transparentnosti financování MAS přispívá také běžné zveřejňování jejich výročních zpráv, vč. finanční části, u řady MAS (u obecně prospěšných společností povinně vždy) navíc kontrolovaných nezávislým účetním auditem.

Území působnosti

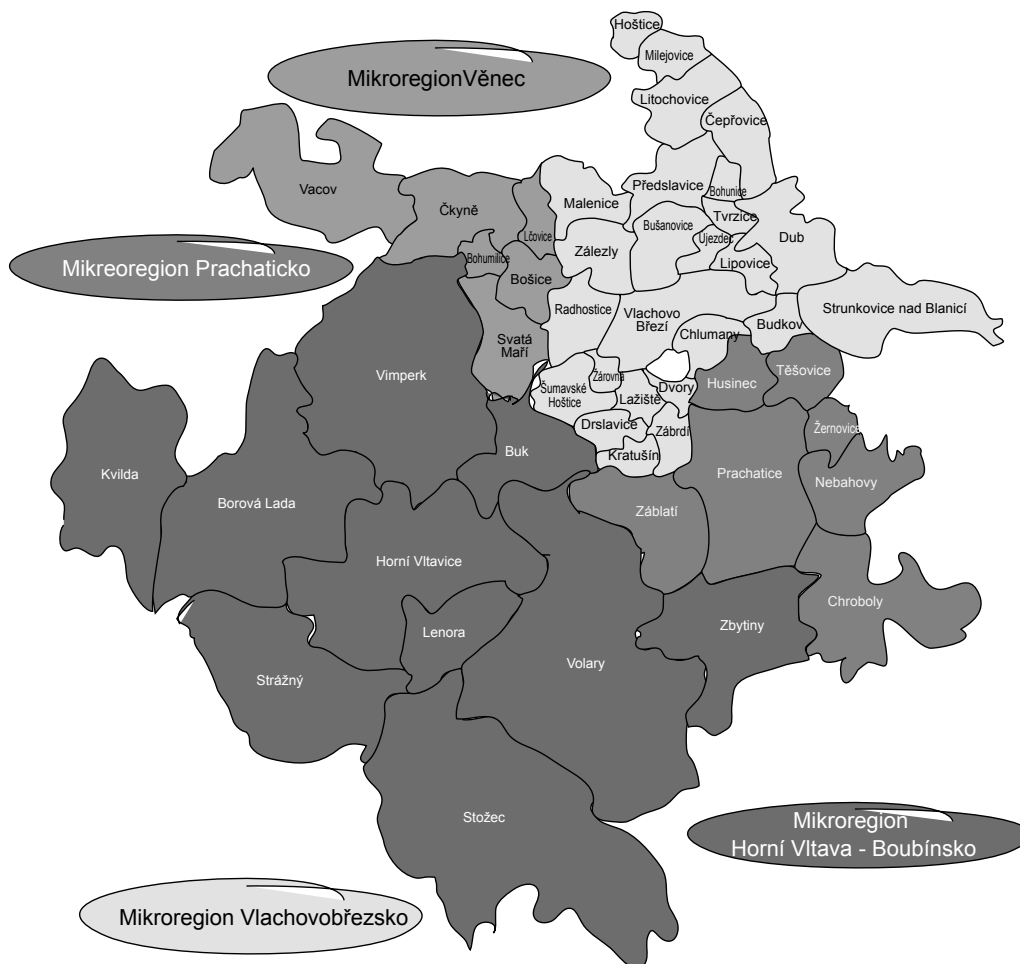
Území, na kterém místní akční skupina působí, tvoří kompaktní venkovský region, který je soudržný nejen po stránce geografické, ale také bere ohled na spádovost, společné problémy i potenciál apod. Území MAS je v ČR omezeno také počtem obyvatel, který byl v rámci stávajícího Programu rozvoje venkova ČR 2007-2013 limitován 10 000 až 100 000 obyvateli, s omezením na obce do 25 000 obyvatel. V tomto rozmezí se tedy pohybují všechny stávající MAS. S ohledem na maximální pokrytí venkovského území ČR aktivními MAS považujeme za vhodné umožnit z tohoto dosud striktního vymezení odůvodněné výjimky. Bez ohledu na výše uvedené limity jsou MAS schopny v případě potřeby spolupracovat tak, aby společně vytvořily celky (tzv. regionální programová partnerství) pokrývající větší území, a to dle požadavků konkrétních programů.

O zařazení obce do územní působnosti MAS rozhoduje v prvé řadě obecní zastupitelstvo, které musí vydat souhlas s působením MAS ve správním území své obce. Poté toto rozšíření územní působnosti musí schválit řídicí orgán příslušné MAS.

5.3 Typový příklad CHANCE IN NATURE

Místní akční skupina (Local action group - LAG) – sdružení podnikatelů, neziskových organizací a veřejného sektoru působí v Jihočeském kraji – na území Prachaticka, Strakonicka a Vimperska od roku 2004.

Cílem sdružení je maximální využití potenciálu území a zajištění trvale udržitelného rozvoje s ohledem na ekologické principy.

Tento rozvoj může být zajištěn pouze prostřednictvím partnerství všech aktérů na území, proto se místní akční skupina stala zázemím a způsobem komunikace a realizace rozvojových plánů.

Místní akční skupina reprezentuje region a realizované projekty doma i v zahraničí a navazuje kontakty s partnery na místní, regionální, národní i nadnárodní úrovni.

Členem sdružení mohou být fyzické osoby a právnické osoby, které souhlasí se stanovami a cíli sdružení. O přijetí za člena rozhoduje na základě písemné přihlášky rada sdružení. Členství vzniká dnem přijetí za člena. Dokladem členství je potvrzení vydané radou sdružení.

Členství zaniká:

- a) vystoupením člena písemným oznámením radě
- b) úmrtím člena
- c) u právnické osoby jejím zrušením
- d) zrušením členství na základě rozhodnutí valné hromady z důvodu závažného provinění proti stanovám občanského sdružení
- e) zánikem sdružení

Práva a povinnosti členů

Člen sdružení má právo:

- a) podílet se na činnosti sdružení a účastnit se akcí, které sdružení pořádá
- b) volit orgány sdružení
- c) být volen do orgánů sdružení (od 18 let)
- d) obracet se na orgány sdružení s podněty a stížnostmi a žádat o jejich
- e) vyjádření, požadovat informace o činnosti sdružení
- f) další ze stanov vyplývající práva

Člen má povinnost zejména:

- a) dodržovat stanovy sdružení
- b) aktivně se podílet na plnění cílů sdružení
- c) svědomitě vykonávat funkce v orgánech sdružení
- d) platit členské příspěvky ve výši stanovené valnou hromadou (nejsou stanoveny)
- e) dbát na to, aby nebyly poškozovány zájmy a dobré jméno sdružení
- f) další ze stanov vyplývající povinnosti

V letech 2007 a 2008 realizovalo o.s. projekt „Komunitní plánování sociálních služeb na území CHANCE IN NATURE-LOCAL ACTION GROUP a území správního obvodu obce ORP Prachatice“, který byl vyhodnocen jako jeden z nejlepších v Jihočeském kraji (finančně podpořen ze zdrojů EU c GS SROP Jihočeského kraje).

V roce 2011-2012 úspěšně proběhla aktualizace tohoto komunitního plánování realizací projektu „Aktualizace komunitního plánování sociálních služeb ORP Prachatice“. V letech 2010-2011 o.s. úspěšně realizovalo projekt „Komunitní plán sociálních služeb ORP Strakonice“. Veškeré výstupy byly vytvořeny na bázi partnerství mezi realizátorem projektu, partnery projektu, zadavateli soc. služeb, poskytovateli soc. služeb a širokou veřejností, tj. uživateli sociálních služeb.

MAS zajišťovala řízení, koordinaci, monitoring a hodnocení tvorby KPSS, administrativu a organizaci každodenních činností v součinnosti s vedoucími pracovníky organizace, partnerů projektu, metodikem projektu a supervizorem projektu.

Výstupy těchto projektů jsou zveřejněny na www.chanceinnature.cz a dále na stránkách [18](http://www.kpss-</p></div><div data-bbox=)

-pt.cz a www.kpss-st.cz - databáze poskytovatelů sociálních a doprovodných služeb pro příslušná ORP.

V současné době je žadatel partnerem projektu s mezinárodní spoluprací „Rozvoj místního partnerství a trhu práce“.

6 SEZNAM ZKRATEK

MAS Místní akční skupina

LAG Local action group (místní akční skupina)

ISRÚ Integrovaná strategie rozvoje venkova

LEADER Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale“, tedy „Propojení aktivit rozvíjejících venkovskou ekonomiku“

KPSS Komunitní plán sociálních služeb

CVVM Centrum pro výzkum veřejného mínění

7 POUŽITÁ LITERATURA

CABADA, Ladislav; KUBÁT, Michal. Úvod do studia politické vědy. Praha: Eurolex Bohemia, 2004.
Reifová, I. (ed.) 2004. Slovník mediální komunikace. Praha

Zdroje:

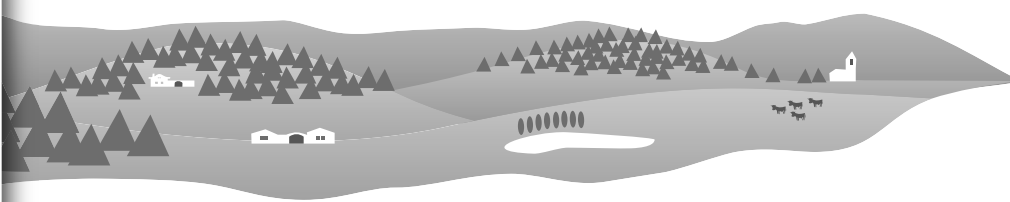
www.wikipedia.cz

<http://www.komunitniplanovani.com/>

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a6977/f3/pd130328.pdf

<http://kc-fazole.blog.cz/1303/moznosti-zapojovani-obcanu-do-verejneho-deni-i>

AKTIVNĚ A UDRŽITELNĚ V KRAJI POD ŠUMAVOU

Občanské sdružení „CHANCE IN NATURE - LOCAL ACTION GROUP“
Projekt „Aktivně a udržitelně v Kraji pod Šumavou“
Registrační číslo CZ.1.07/3.1.00/37.0157

Studijní materiály vzdělávací akce

Dobrovolnictví

Autor/autoři: Mgr. Michaela Veselá
Datum vydání: 17. 12. 2012

www.chanceinnature.cz

OBSAH

1	Úvod	24
2	Historie dobrovolnictví.....	24
	2.1 Období raného středověku	24
	2.2 Období husitské revoluce a husitských válek.....	25
	2.3 Období osvícenského absolutismu (vláda Josefa II.).....	25
	2.4 Období raného kapitalismu.....	26
	2.5 Období 20. století	26
	2.6 Období 2. světové války a poválečné období.....	26
	2.7 60. – 70. léta 20. století	27
	2.8 80. - 90. léta 20. století	27
	2.9 Po roce 1989	27
3	DOBROVOLNICTVÍ A PRÁVNÍ RÁMEC	27
	3.1 Dobrovolnictví a právní rámec – dobrovolnická smlouva	28
	3.2 Dobrovolnictví a právní rámec – práva dobrovolníka	29
	3.3 Dobrovolnictví a právní rámec – povinnosti dobrovolníka	29
4	Dobrovolnictví v praxi.....	30
	4.1 Dobrovolnictví v praxi – než začnu pomáhat.....	30
	4.2 Dobrovolnictví v praxi – dobrovolnická centra a jejich poslání	31
	4.3 Dobrovolnictví v praxi – dobrovolnické programy.....	31
5	Závěr	33
6	Seznam zkratk	35
7	Literatura	35

1 ÚVOD

Studijní materiál „Dobrovolnictví“ byl sestaven v rámci evropského projektu „Aktivně a udržitelně v Kraji pod Šumavou“ s registračním číslem CZ.1.07/3.1.00/37.0157. Cílem materiálu je seznámit čtenáře se základními informacemi o dobrovolnictví, jeho historii a možnostmi současné dobrovolnické praxe.

Téma dobrovolnictví je velmi širokým pojmem, který obsahuje jak dobročinnou činnost v České republice, tak i v zahraničí. Navíc paleta aktuálně nabízených činností nám neumožňuje dostatečně rozpracovat všechny obory a činnosti s dobrovolnictvím spojené. Studie se proto zaměřila především na základní informace a příklady nejčastější praxe uplatňované v dobrovolnické práci v ČR, které lze uplatnit na území MAS Chance in nature – Local action groupe.

První kapitola je věnována bohaté historii dobrovolnictví a dobročinnosti na území našeho státu. Zajímavý je rozvoj dobrovolnictví ve 20. století a porevoluční období charakteristicky poznamenané komunistickým režimem.

Druhá kapitola se již věnuje právnímu rámci dobrovolnické činnosti, dobrovolnickým smlouvám a právům a povinnostem dobrovolníků.

Poslední kapitola je určena dobrovolnické praxi, seznamuje čtenáře s činnostmi dobrovolnických center a konkrétními příklady dobré praxe v současné dobrovolnické službě.

Závěr studie shrnuje informace do jednotného celku.

Mgr. Michaela Veselá

2 HISTORIE DOBROVOLNICTVÍ

Dobrovolnictví zacílené jako činnost na bezplatnou práci pro dobro druhého člověka či celé společnosti musíme chápat v dalších historických souvislostech. Ve středověku bychom pojem dobrovolnictví rozhodně neužili, nahradili bychom jej spíše dobročinností či charitou. Druhá kapitola nás seznamuje s chápáním dobrovolnictví v daném období historie země.

2.1 Období raného středověku

Dobročinnost byla v tomto období úzce spojena s církví, jejíž základní poslání bylo a je postaveno na lásce k druhému člověku. Období raného středověku se neslo ve vzniku prvních církevních řádů a bratrstev, které se nesly v duchu asketismu a pomoci bližním, zejména těm nejnuznějším (nemocným či chudým). Nejstarší západoevropské útulky pro poutníky nebo chudé a nemocné byly od 8. století zřizovány při klášterech, u sídel biskupů a kapitul, od 12. století také z iniciativy měšťanů, šlechty nebo panovníka. Již během

11. století započal proces oddělování funkcí hospiců pro poutníky do špitálů určených k péči o osoby chudé, staré, nemocné nebo o opuštěné děti. Ačkoliv péče o bližního byla povinností každého křesťana, od 12. století se jí věnovaly především křížovnické a rytířské řády.

Prvním doloženým špitálem v Praze byl tzv. týnský špitál P. Marie. Od přelomu 12. a 13. století jsou v českých zemích doloženy špitály johanitské (maltéžské), templářské i řádu německých rytířů. Nejslavnější a nejdéle existující český špitál vznikl z iniciativy Anežky České (1211-1282). Pravděpodobně roku 1231 založila v Praze klášter klarisek se špitálem. Původně laické bratrstvo pečující o špitál bylo záhy (1237) papežem povýšeno na samostatný řád křížovníků s červenou hvězdou, který se posléze usídlil na přelomu 40. a 50. let 13. století na staroměstském konci Juditina mostu. Do správy křížovníků s červenou hvězdou se během druhé půle 13. a první půle 14. století dostala postupně řada dalších špitálů v Čechách, na Moravě i ve Slezsku, založených panovníkem, městskými radami, bohatými měšťany nebo šlechtickými donátory.

Dominikánský řád pronikal do našich měst kolem poloviny 13. století. Zasluhou Zdislavy z Lemberka (+1252) a jejího manžela Havla byly součástí několika nově založených řeholních domů v severních Čechách i špitály. Svatá Zdislava patří v našich podmínkách vedle svaté Anežky k prototypům středověké charitativní péče vycházející z urozených vrstev.

2.2 Období husitské revoluce a husitských válek

V období husitských válek je postavení církve výrazně oslabeno a místo ní nastupuje vliv měšťanského stavu, což se nutně odrazilo i na postoji k charitativní a dobročinné činnosti, která postupně přechází do rukou šlechty a po roce 1620 se ujímá dobročinnosti stát.

Síť středověkých špitálů totiž procházela od počátku vlády Karla IV. až do počátku 17. století složitým vývojem. Druhá polovina 14. století přinesla množství nových nadací v Praze a dalších královských i poddanských městech v Čechách, na Moravě i ve Slezsku. Nadace se lišily postavením svých zakladatelů i majetkem. V Praze tak například vznikly dva nové špitály založené patricijskými rodinami a dva arcibiskupem.

Husitské období se pak vyznačovalo vlnou sekularizace stávajících špitálů, které přešly do přímé správy městských rad, pokud zcela nezanikly. Druhá polovina 15. století pak přinesla novou éru zakládání špitálů i v menších městech, která dosud vlastní špitál neměla, a dalších špitálů ve větších městech.

2.3 Období osvícenského absolutismu (vláda Josefa II.)

Josef II. chtěl pro své poddané hlavně lepší životní podmínky. Své cíle prosazoval prostředky státní moci a všechny nezávislé složky společnosti, především v Rakousku většinou katolickou církev, ale i univerzity, zednářské lóže atd. podřizoval centralistickému státu a jeho účelům. Díky tomu došlo k rušení klášterů a mnišských bratrstev, jejich majetek byl zkonfiskován a předán do rukou světské charity.

Klášteřní statky byly rozprodány, budovy byly přeměněny na kasárna, nemocnice nebo továrny. Vznikají instituce – Klárův, Jedličkův ústav. Péče o zdravotně postižené a nemocné se přenášela z rodin na stát, který zajišťoval velmi dobré zázemí, na druhou stranu dochází k výrazné segregaci osob, které stály na okraji společnosti.

2.4 Období raného kapitalismu

Zde můžeme pozorovat počátek dobrovolnictví v dnešním pojetí. V Českých zemích je to období národního obrození. Zhruba od 30. let 19. století dochází k výraznému rozvoji organizované vlastenecké aktivity, ve kterém vzniká velké množství spolků, nadací a občanských asociací na podporu umění, vědy a vzdělání, ale i tělocvičné a okrašlovací, pěvecké, spolky hasičů a mnoho jiných.

Důraz tohoto období byl silně zaměřený na národní vědomí a účast na této činnosti byla pokládána za čest a vlasteneckou povinnost.

Velký nárůst těchto aktivit můžeme vidět v počtu spolků, zatímco v 70. letech 19. století se jejich počet pohyboval okolo 3.000, o pouhých 20 let poté jich již bylo přes 10.000. Některé z těchto spolků, přetrvaly přes společenské proměny naší země dodnes (např. Sokol, YMCA, Spolek baráčníků...).

2.5 Období 20. století

Se vznikem samostatného Československa začaly vznikat další organizace nejrůznějšího druhu. Můžeme mluvit o tzv. „zlatém věku neziskového sektoru“.

Organizační forma těchto spolků byla různorodá, jednalo se o soukromé, obecní, náboženské a národnostní organizace. Většina z nich si vytvářela poměrně složitou organizační strukturu (sít zahrnovala místní, okresní a krajské pobočky a zemská nebo národní Ústředí).

Mnohé spolky měly široké pravomoci a je možno je charakterizovat jako polooficiální (Masarykova liga proti TBC, Československý červený kříž aj.), mládežnické organizace (např. YMCA) byly přímo podporovány Masarykem či dalšími představiteli nového státu. Idea spolků se proměnila z protiračnického odporu na ideu nadšených budovatelů republiky.

2.6 Období 2. světové války a poválečné období

Světová válka přerušila vývoj velké části těchto organizací. Některé byly přetvořeny k protektorátnímu obrazu, jiné zcela zanikly. Ani poválečné období nepřineslo žádný pozitivní impuls těmto spolkům. Československo se stalo socialistickým státem a byl nastolen totalitní režim. Činnost nezávislých organizací byla snižována nebo zcela podřízena politické moci, podléhala kontrole. Všechny organizace musely být sdruženy v tzv. Národní frontě, jejich majetek byl zabaven. Byly zcela zrušeny všechny církevní a sociální organizace. Na druhou stranu byla rozvíjena tzv. kolektivní dobročinnost (jako např. „stavby socialismu“, plnění cílů pětiletek, tzv. brigády socialistické práce, či neznámější tzv. „akce Z“ = zvelebování sídlišť).

2.7 60. – 70. léta 20. století

Postupně docházelo k znehodnocování spontánní občanské angažovanosti, včetně místních svépomocných aktivit. Dobrovolnictví získalo punc nedobrovolnosti a nucenosti. To přetrvává u mnoha lidí dodnes.

První organizací, jejíž činnost odrážela zájem jednotlivců, byla ekologická organizace TIS, nejstarší nevládní ekologická organizace v ČR (založená v roce 1958). Vycházela z ideálů A. Schweitzera, E. T. Setona, M. Tyrše, T. G. Masaryka a A. B. Svojsíka. Téma ekologie a ochrany přírody bylo zvoleno velmi citlivě a díky tomu se pořádaly nejen dny ochrany přírody, soutěže a stáže, ale i ekologické tábory, výzkumné přírodovědecké expedice do různých zemí. V letech 1979 - 1989 byl však TIS z ideologických důvodů úředně zlikvidován.

2.8 80. - 90. léta 20. století

Téma ochrany přírody se týkalo i vzniku významného ekologického Hnutí Brontosaurus. Původně se jednalo o jednoroční akci v roce 1974, který byl OSN vyhlášen Rokem životního prostředí, spontánně však pokračovala v dalších letech. Změnila se na program výchovy k ekologickému myšlení a jednání s velmi odbornými ekologickými programy.

2.9 Po roce 1989

V čase hledání vlastní identity se základním tématem stala myšlenka občanské společnosti založené na spolupráci a vzájemné solidaritě plnoprávných a svobodných občanů. Postupně se tento ideál změnil v hledání a rozvoj tradičních humanitních hodnot. Jako jedna ze základních byla znovuobjevena přirozená lidská potřeba pomáhat ostatním a zajímat se o svět okolo.

Společnost začala hledat způsoby seberealizace. Došlo k nebývalému rozvoji neziskového sektoru. Byly obnoveny spolky a sdružení zakázané minulým režimem, jako např. YMCA, Sokol, Skaut-Junák, Česká katolická charita a mnohé jiné. Vznikly tisíce nových neziskových organizací, které stavějí svoji činnost na nadšení pro věc a na pomoci dobrovolníků.

V roce 1990 byl přijat zákon č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů.

V roce 1991 další zákony, jako č. 308/1991 Sb., o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností, zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech, zákon č. 227/1997 Sb. o nadacích a nadačních fondech a novela občanského zákoníku hovořící o zájmových sdruženích.

3 DOBROVOLNICTVÍ A PRÁVNÍ RÁMEC

V období po roce 1989, kdy vznikla potřeba uspořádat alespoň základní vazby a vztahy mezi dobrovolníkem a přijímací organizací se začalo pracovat na legislativní formě dobrovolnictví. Vznikl zákon

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

o dobrovolnické službě, který je základním právním dokumentem upravujícím vztahy tak, aby odpovědnost jednotlivých aktérů dobrovolnické činnosti byla vymezena a zároveň právně vymahatelná.

Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě

Dobrovolnickou službou je činnost, při níž dobrovolník poskytuje:

1. pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,
2. pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitárních katastrofách, **při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o** zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a), nebo
3. pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.

Za dobrovolnickou službu se nepovažuje:

činnost týkající se uspokojování osobních zájmů, anebo je-li vykonávána v rámci podnikatelské nebo jiné výdělečné činnosti anebo v pracovněprávním vztahu, služebním poměru nebo členském poměru.

Dobrovolnická služba je podle své povahy krátkodobá nebo, je-li vykonávána po dobu delší než 3 měsíce, dlouhodobá.

3.1 Dobrovolnictví a právní rámec – dobrovolnická smlouva

Dobrovolníkem může být fyzická osoba

1. starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území České republiky,
2. starší 18 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby v zahraničí, která se na základě svých vlastností, znalostí a dovedností svobodně rozhodne poskytovat dobrovolnickou službu.

Dobrovolník vykonává dobrovolnickou službu na základě smlouvy uzavřené s vysílající organizací.

Náležitosti dobrovolnické smlouvy:

- místo výkonu dobrovolnické činnosti;
- předmět dobrovolnické činnosti;
- doba výkonu dobrovolnické služby.
- podle povahy dobrovolnické služby též:
- poskytnutí pracovních prostředků a ochranných pracovních prostředků dobrovolníkovi
- předložení výpisu z evidence Rejstříku trestů ne staršího než 3 měsíce
- potvrzení o zdravotním stavu dobrovolníka ne starší než 3 měsíce

Dobrovolníkovi za výkon dobrovolnické služby nenáleží odměna.

Pro výkon dobrovolnické služby mimo ČR musí být mezi dobrovolníkem a vysílající organizací smlouva uzavřena v písemné formě a musí obsahovat vždy:

- jméno, příjmení, rodné číslo nebo, není-li přiděleno, datum narození, místo trvalého pobytu dobrovolníka a název a sídlo vysílající organizace,
- místo, předmět a dobu výkonu dobrovolnické služby,
- způsob stravování a ubytování dobrovolníka,
- ujednání o výdajích spojených s přípravou dobrovolníka, cestou do zahraničí a zpět a kapesným, případně dalších nutných výdajích při výkonu dobrovolnické práce v zahraničí,
- ujednání o poskytnutí pracovních prostředků a osobních ochranných pracovních prostředků,
- rozsah pracovní doby a doby odpočinku, podmínky pro udělení dovolené,
- důvody, za kterých lze výkon dobrovolnické služby předčasně ukončit.
- další náležitosti k smlouvě, podle povahy dobrovolnické práce:
- potvrzení o účasti na vstupní přípravě organizované vysílající organizací (informace o možných rizicích),
- výpis z evidence Rejstříku trestů a prohlášení, že proti dobrovolníkovi není vedeno trestní řízení,
- potvrzení o zdravotním stavu dobrovolníka, ve kterém lékař vymezení činnosti, které s ohledem na svůj zdravotní stav není dobrovolník schopen vykonávat,
- potvrzení o seznámení dobrovolníka s prevencí infekčních nemocí, vyžadují-li to podmínky území, ve kterém má dobrovolník působit.

3.2 Dobrovolnictví a právní rámec – práva dobrovolníka

- Dostat úplné informace o poslání a činnosti organizace, ve které chce dobrovolník pomáhat;
- Dostat úplné informace o činnosti, kterou má vykonávat, včetně její obsahové a časové náplně;
- Právo na činnost, která bude naplňovat očekávání dobrovolníka;
- Spolupráce s koordinátorem dobrovolníků;
- Spolupráce s osobou, která dobrovolníkovi práci zadává a zpět ji od něj přijímá;
- Právo na zaškolení, výcvik, trénink;
- Právo na supervizi;
- Právo říci NE, pokud činnost nebude vyhovovat zájmům a schopnostem dobrovolníka;
- Právo na zpětnou vazbu o jeho dobrovolnické práci;
- Právo být za dobře vykonanou činnost MORÁLNĚ ohodnocen;
- Právo být pro výkon dobrovolnické práce řádně pojištěn pro případ úrazu a odpovědnosti za škodu způsobenou třetí osobě.

3.3 Dobrovolnictví a právní rámec – povinnosti dobrovolníka

- Splnit úkoly, ke kterým jsem se zavázal;

- Být spolehlivý;
- Nezneužívat projevené důvěry;
- Požádat o pomoc, kterou při své práci potřebuje;
- Znat a brát na vědomí své limity (časové, zdravotní...);
- Být „týmovým hráčem“;
- Ztotožňovat se s posláním organizace, pro kterou dobrovolnickou činnost vykonává a podle toho ji i prezentovat.

4 DOBROVOLNICTVÍ V PRAXI

Dobrovolník ze své dobré vůle, ve svém volném čase a bez nároku na finanční odměnu vykonává činnost ve prospěch jiných lidí.

Dobrovolníka k jeho práci nejčastěji motivuje pocit užitečnosti, očekávání nově získaných zkušeností či dovedností a získání dalších kontaktů s lidmi.

5P dobrovolníka:

1. Nejdříve musíme **POCHOPIT** lidi v jejich prostředí, kultuře, náboženství, lidi jako takové.
2. Následně **PŘIJMOUT** jejich jinakost, neposuzovat je a nesoudit. Přijmout člověka na té úrovni, na které právě stojí.
3. Důležité je **PŘIZPŮSOBIT SE** – pomáhat a neškodit, přizpůsobovat se myšlení lidí.
4. Po těchto třech krocích **PLÁNOVAT**. Plánovat s nimi a v jejich kůži, ale svým rozumem.
5. Až v této chvíli je možné opravdu **POMÁHAT**. Pomáhat ve smyslu zplnomocňování a spolupráce, kdy zachováváme svobodu klienta, jsme taktní a tolerantní k jeho přesvědčení. (V. Vurst, ADRA Praha)

4.1 Dobrovolnictví v praxi – než začnu pomáhat

1. ZAMYSLET SE, nad tím:

- co mohu a chci dát druhým – čas, nějakou schopnost, dovednost ...
- komu chci pomáhat a kde
- co očekávám od dobrovolnictví – jaké jsou mé pravé motivy

2. VYHLEDAT

- informace o tom, jak má dobrovolnická práce vypadat
- někoho, kdo jako dobrovolník již pracuje, nebo s dobrovolnictvím má už nějaké zkušenosti
- organizaci, pro kterou chci dobrovolně pracovat

3. DOMLUVIT jasné podmínky dobrovolnictví (viz dobrovolnická smlouva)

4. ZAČÍT POMÁHAT.

4.2 Dobrovolnictví v praxi – dobrovolnická centra a jejich poslání

V České republice působí neziskové organizace – dobrovolnická centra, která zejména:

- poskytující informace a podporu dobrovolnictví ve svém regionu
- podporují spolupráci s dalšími neziskovými organizacemi s cílem zapojení dobrovolníků do praxe.

Obory, kde lze dobrovolnictví uplatnit:

- **Zdravotnictví** - ve formě dlouhodobých a pravidelných návštěv tak i formou jednorázových akcí (volnočasové aktivity, nácviky a terapie, pomoc při kulturních akcích, canisterapie...).
- **Sociální služby** – zde velmi záleží na typu sociální služby a její cílové skupině (lze doučovat děti, pomáhat při trávení volného času, číst v domově pro seniory...).
- **Kultura** – zejména spolupráce na organizaci nejrůznějších kulturních akcí.
- **Sport** - jedná se o práci jak vysoce odbornou (trenéři, cvičitelé), vázanou na určité vzdělání, tak také o práci nevyžadující odbornou způsobilost (pořadatelství, organizování, doprava, údržba...).
- **Děti a mládež** - výchovná práce u dětí a mládeže, ale také technické a administrativní práce v neziskových organizacích. Je v nich vykonávána výhradně dobrovolnický.
- **Ekologie** – péče o chráněné či významné lokality, ochrana či záchrana živočichů i rostlin, zlepšování ŽP - výsadba zeleně, úklidy, péče o studánky, údržba naučných stezek...
- **Mezinárodní dobrovolnictví a rozvojová spolupráce** – záleží na projektu, kterého se chce dobrovolník účastnit (kulturní, sociální a jiné projekty).
- **Dobrovolnictví při mimořádných událostech** - zejména při povodních, požárech, při hromadných neštěstích...
- **Firemní dobrovolnictví** – firmy poskytují svým zaměstnancům čas pro dobrovolnictví v různých organizacích.
- **Komunitní dobrovolnictví** – propojování občanské, veřejné a komerční sféry se zaměřením na dobrovolnictví (např. projekty různých firem a jejich nadačních fondů).
- **Dobrovolnictví v církvích a náboženských společnostech** – zaměřené na další rozměr lidské osobnosti – duchovní růst (v rámci činností lze vykonávat práci s mládeží, v sociálních službách...)

4.3 Dobrovolnictví v praxi – dobrovolnické programy

Dobrovolnické programy v rámci DC při DCH České Budějovice:

- **ŠANCE VŠEM** - dobrovolnický program se věnuje cílové skupině dětí ze znevýhodněného sociálního prostředí. Dobrovolníci realizují jednodenní či vícedenní akce (např. turnaje, výlety, tábory). Cílem je poskytnout dětem motivaci pro aktivní a smysluplné trávení volného času. Paleta dobrovolnických prací se odehrává od zajišťování organizačních záležitostí jednotlivých akcí po aktivní účast na akci či hlídání dětí.

- **PALETA ŽIVOTA** - dobrovolnický program se věnuje seniorům, kteří žijí ve svých domovech osaměle. Dobrovolníci jim věnují svůj volný čas, který se seniory aktivně tráví, například čtením novin či knih, osobními rozhovory, vycházkami a dalšími činnostmi podle zájmů seniora i dobrovolníka. Cílem programu je podpořit seniory žijící v přirozeném prostředí vlastních domovů a vyplnit jim aktivním způsobem jejich volný čas.
- **MOSTY NADĚJE** – dobrovolnický program se věnuje lidem se zdravotním postižením. Podobně jako program Šance všem je prostřednictvím dobrovolníků nabízena pomoc konkrétním osobám se zdravotním handicapem, aby mohli žít kvalitní život a tedy i trávit svůj volný čas aktivním způsobem. Dobrovolníci realizují doprovody na nejrůznější kulturní akce, poskytují oporu lidem, kteří chtějí sportovat nebo se projít v přírodě. Cílem programu je umožnit lidem se zdravotním handicapem trávit svůj volný čas aktivně a dle svých zájmů.
- **VĚZEŇSKÁ KORESPONDENCE** – program se zaměřuje na osoby ve výkonu trestu odnětí svobody, kterým se věnují dobrovolníci prostřednictvím dopisování, případně rozesílání balíčků. Program má za cíl podpořit společenský kontakt vězňů odsouzených k odnětí svobody.
- **ASISTENTI** – široké spektrum aktivit a činností jednotlivých sociálních, ale i kulturních, mládežnických a dalších neziskových organizací dává veliký prostor pro dobrovolnickou práci v podobě technické, administrativní, přednáškové činnosti. Program je určen všem dobrovolníkům, kteří chtějí nabídnout své dovednosti či schopnosti ve prospěch veřejného neziskového sektoru. Cílem je jednak motivace samotných dobrovolníků k práci v neziskovém sektoru, jednak podpora jednotlivých neziskových organizací, které pracují s dobrovolníky.
- **TERÉNNÍ KRIZOVÝ TÝM** – krizový tým se věnuje osobám zasaženým mimořádnými událostmi, jako např. povodně, požáry, havárie... Cílem dobrovolnického programu je vysílat dobrovolníky do postižených míst, kde pracují zejména na odstraňování následků přírodních katastrof či katastrof zapříčiněných lidmi. Dobrovolnická práce je přísně koordinována a je zaměřena na pomoc postiženým oblastem.

Kontakt na Dobrovolnické centrum při Diecézní charitě České Budějovice:

Dobrovolnické centrum při Diecézní charitě ČB

Kanovnická 11, 370 01 České Budějovice (vchod od Mlýnské stoky)

Tel: 386 322 611

e-mail: dobrovolnici@charitacb.cz

facebook: Dobrovolnické centrum při Diecézní charitě ČB

skype: dobrovolnici-cb

Dobrovolnické příležitosti v DC Křebul:

- **SOCIÁLNĚ – ZDRAVOTNÍ OBLAST** - zejména pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase, pomoc seniorům, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, pomoc nezaměstnaným, příslušníkům národnostních menšin, osobám drogově závislým. Konkrétní činnosti se domlouvají v součinnosti s přijímající organizací.

Kontakt na Dobrovolnické centrum o.s. Krebul Prachatice

Dobrovolnické centrum o.s. Krebul Prachatice

Zlatá stezka 145

383 01 Prachatice

Tel/fax: 388 424 196

GSM: 723 123 093

e.mail: oskrebul@centrum.cz

www.oskrebul.cz

5 ZÁVĚR

Současné demokratické uspořádání našeho státu vytváří velmi dobré podmínky pro rozvoj dobrovolnictví v naší zemi. Legislativní rámec zákona o dobrovolnické službě vymezuje základní předpoklady pro kvalitní poskytování dobrovolnické práce, která je založena na právech i povinnostech obou partnerů dobrovolnické práce, totiž přijímací organizace a dobrovolníka. Právní rámec v oblasti dobrovolnictví je důležitý, zejména proto, aby odpovědnost plynoucí z dobrovolnické činnosti byla ošetřena a byla poskytnuta právní ochrana jak dobrovolníka samotného, tak i příjemce dobrovolnické práce.

Oborů, ve kterých lze dobrovolnictví jako fenomén dnešní doby uplatnit, je velká řada, nelze omezovat dobrovolníky jednooborově. Paleta nabídek nejrůznějších zájmových a neziskových organizací a jejich široké spektrum činnosti umožňuje využít dobrovolnictví prakticky ve všech oborech a ve všech činnostech. Dnes se již nemusíme omezovat dobrovolnictvím ve školství, ale můžeme se podle svých zájmů, schopností a dovedností zapojit do nejrůznějších aktivit. To dává velký prostor jak mladým lidem, tak i generaci starších občanů, aby se aktivně podíleli na utváření naší společnosti a zkvalitňovali životní prostředí, ve kterém žijí. Na území MAS Chance in nature pracuje nespočet mládežnických organizací (např. Junák, YMCA, DDM...), zájmových organizací (Dobrovolní hasiči, Baráčníci, Včelaři, Zahrádkáři...), i profesionálních poskytovatelů sociálních služeb, kteří v rámci svých aktivit a akcí potřebují dobrovolníky. Bez činnosti dobrovolníků by v řadě organizací, ať už jsou zájmové či profesní, by nebylo možné uskutečňovat jejich základní poslání.

Dobrovolnická centra, která působí v našem regionu nabízejí zprostředkovatelské činnosti a umožňují tak zájemcům o dobrovolnictví nalézt nejvhodnější obor a náplň práce uzpůsobený každému dobrovolníkovi, tzv. „na míru“. Můžeme si jen přát do dalších let nové dobrovolníky, zapálené pro práci ve veřejném dění.

6 SEZNAM ZKRATEK

ADRA Adventist Development and Relief Agency – mezinárodní humanitární organizace
ČR Česká republika
DC Dobrovolnické centrum
DCH Diecézní charita
OSN Organizace spojených národů
TBC Tuberkulóza
TIS Nevládní ekologická organizace založená v roce 1958
YMCA Young Men´s Christian Association, překlad: Křesťanské sdružení mladých lidí
ŽP Životní prostředí

7 LITERATURA

- 198/2002 Sb., zákon o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů
- Historie a současnost dobrovolnictví v České republice, dokument zpracovaný pro Ing. Zuzanu Brzobohatou, poslankyni Evropského parlamentu jako podklad pro Evropský rok dobrovolných činností na podporu aktivního občanství (2011), Za sebevědomé Tišnovsko, o.s., listopad 2010, Tišnov
- Průvodce dobrovolnictvím v Jihočeském kraji a v regionu Českokrumlovsko, ICOS Český Krumlov, o.s. a CPDM Český Krumlov, o.p.s., 2011

Prameny:

<http://www.dobrovolnik.cz/>

<http://dobrovolnicib.cz/>

<http://www.tribune.cz/clanek/13703>

